

**ОГЛЯД СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ:
ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

**REVIEW OF EU STANDARDS IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION:
LEGAL ASPECTS**

Актуальність статті полягає в тому, що боротьба з корупцією, протидія корупції, її профілактика є одним з ключових завдань будь-якої держави. Успішне розв'язання цієї проблеми створює передумови стабільного та ефективного розвитку громадянського суспільства, економічного добробуту держави, впливає на інвестиційну привабливість держави, її міжнародне становище. Однак єдиного, універсального способу ефективної боротьби з корупцією наразі не існує. Різні держави по різному підходять до розв'язання цієї проблеми. У цьому зв'язку особливо корисним, на нашу думку, є досвід правового регулювання боротьби з корупцією в рамках правової системи ЄС.

Отже, наразі актуальним завданням, а отже, і метою статті є проведення комплексного дослідження правових засад боротьби з корупцією, що наразі сформовані в рамках ЄС, зважаючи на міжнародно-правові зобов'язання України перед ЄС, що містяться в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

З'ясовано, що результати різних соціологічних досліджень, проведених як українськими, так і міжнародними інституціями, засвідчують, що громадяни України серед першочергових проблем, поряд з низьким рівнем доходів та соціальної захищеності, називають також проблему корупції в усіх гілках влади, особливо наголошуючи на виконавчій та судовій. Зроблено висновок, що попри значні кроки парламенту в напрямку законодавчого забезпечення протидії корупції та організованій злочинності, боротьбі з тероризмом, слід звернути увагу на низку питань, що потребують вирішення у цій сфері. Зокрема, серед важливих законопроектів, які перебувають на розгляді парламенту і потребують прийняття, варто відмітити низку проектів, розроблених з метою законодавчого врегулювання у відповідності із Конституцією України, зокрема, це законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за незаконне збагачення» (реєстр. № 10110-1 від 01.03.2019 р.) та 12 альтернативних до нього. Адже, саме кримінальна відповідальність за незаконне збагачення, як найсуворіший вид юридичної відповідальності, покликана забезпечити прозорість поведінки публічних службовців і спроможна стати одним із дієвих засобів протидії латентній корупції, що зосереджена на наявності у суб'єкта надмірного майна, походження якого не можна пояснити законними джерелами отримання доходів.

Ключові слова: *фінансові інтереси, міжнародні інституції, громадяни України, кримінальна відповідальність.*

The relevance of the article is that the fight against corruption, combating corruption, its prevention is one of the key tasks of any state. Successful solution of this problem creates the preconditions for stable and effective development of civil society, economic well-being of the state, affects the investment attractiveness of the state, its international position. However, there is currently no single, universal way to effectively fight corruption. Different countries have different approaches to solving this problem. In this regard, we believe that the experience of legal regulation of the fight against corruption within the EU legal system is particularly useful. Thus, the current task, and hence the purpose of the article, is to conduct a comprehensive study of the legal framework for combating

corruption, which is currently formed within the EU, given Ukraine's international legal obligations to the EU contained in the Association Agreement between Ukraine and EU. It was found that the results of various sociological surveys conducted by both Ukrainian and international institutions show that the citizens of Ukraine among the priority problems, along with low incomes and social security, also call the problem of corruption in all branches of government, especially emphasizing the executive and judicial. It was concluded that despite significant steps of the parliament in the direction of legislative support of anti-corruption and organized crime, fight against terrorism, it is necessary to pay attention to a number of issues that need to be addressed in this area. In particular, among the important bills pending in parliament and requiring adoption, it is worth noting a number of drafts developed for the purpose of legislative regulation in accordance with the Constitution of Ukraine, in particular, the bill "On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine enrichment" (registered №10110-1 from 01.03.2019) and 12 alternatives to it. After all, it is criminal liability for illicit enrichment, as the most severe type of legal liability, designed to ensure transparency of public servants and can become one of the effective means of combating latent corruption, focused on the presence of excessive property, the origin of which can not be explained by legal sources income.

Key words: *financial interests, international institutions, citizens of Ukraine, criminal liability.*

Постановка проблеми. Боротьба з корупцією, протидія корупції, її профілактика є одним з ключових завдань будь-якої держави. Успішне розв'язання цієї проблеми створює передумови стабільного та ефективного розвитку громадянського суспільства, економічного добробуту держави, впливає на інвестиційну привабливість держави, її міжнародне становище.

Однак єдиного, універсального способу ефективної боротьби з корупцією наразі не існує. Різні держави по-різному підходять до розв'язання цієї проблеми. У цьому зв'язку особливо корисним, на нашу думку, є досвід правового регулювання боротьби з корупцією в рамках правової системи ЄС.

Отже, наразі актуальним завдання, а отже, і **метою цієї статті** є проведення комплексного дослідження правових засад боротьби з корупцією, що наразі сформовані в рамках ЄС, зважаючи на міжнародно-правові зобов'язання України перед ЄС, що містяться в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [1].

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Вирішенню різних аспектів проблем корупційної злочинності та вдосконаленню вітчизняного антикорупційного законодавства, зокрема кримінального, присвячено праці вчених у галузі кримінології та кримінального права: П. П. Андрушка, Ю. В. Бауліна, С. В. Дрьомова, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвинова, П. С. Матишевського, А. В. Савченка, О. Я. Светлова, Є. Д. Скулиша, В. В. Сташиса, І. К. Туркевича, Г. О. Усатого, М. І. Хавронюка, С. А. Шалгунової та інших, а також учених інших спеціальностей: Н. С. Карпова, Ю. Г. Кальниша, Г. А. Матусовського, Є. В. Невмержицького, О. В. Терещука, В. М. Трепака та інших.

Виклад основного матеріалу. Подолання проблеми корупції є одним з важливих аспектів діяльності Європейського Союзу. Відповідно до статті 67 Договору про функціонування ЄС (далі – ДфЄС) метою Союзу є створення простору безпеки, свободи та правопорядку при позові до основоположних прав та традицій держав-членів. Зазначена мета досягається шляхом боротьби зі злочинністю, зокрема з таким явищем як корупція. Держави-члени, виходячи з того, що, як у публічному, так і в приватному секторах корупція створює загрозу правовому суспільству, а також завдає шкоди конкуренції в купівлі товарів та наданні комерційних послуг, стримує стабільний економічний розвиток, приділяють питанню боротьби із корупцією в обох секторах значну увагу.

Основні стандарти ЄС у сфері боротьби із корупцією закріплено у нормах і «твердого», і «м'якого» права [2]. При цьому, право ЄС регулює не тільки відносини між державами-членами, а й встановлює права та обов'язки приватних осіб і організацій, будучи частиною національного правопорядку [3].

Базовими документами ЄС у сфері боротьби з корупцією є: Конвенція про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств від 26 липня 1995 р.[4]; Конвенція про боротьбу

проти корупції за участю посадових осіб Європейських Співтовариств або держав – членів Європейського Союзу від 26 травня 1997 р. [5]; Рішення Комісії про заснування Європейського бюро боротьби з шахрайством (ОЛАФ) 1999/352/ЄС від 28 квітня 1999 р. [6]; Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) №1073/1999 про розслідування, що проводяться Європейським бюро боротьби з шахрайством (ОЛАФ) від 25 травня 1999 р. [7].

Щодо норм м'якого права, то в ЄС розроблено ряд рекомендаційних інструментів, таких як: Рамкове Рішення Ради 2003/568/ЮВС про боротьбу з корупцією у приватному секторі від 22 липня 2003 р. [8]; Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді та Європейському економічному та соціальному комітетам про боротьбу з корупцією в ЄС від 6 червня 2011 р. [9]; Повідомлення Європейської Комісії щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції від 28 травня 2003 р. [9]; Рамкове рішення Ради Європейського Союзу № 568 про боротьбу з корупцією в приватному секторі від 22 липня 2003 р. [8] тощо.

13 грудня 2007 р. представниками 27 держав-членів ЄС було офіційно підписано Лісабонський договір, що змінює Договір про Європейський Союз та Договір про заснування Європейського співтовариства, який визначає основні напрямки розвитку європейської інтеграції та європейського права на майбутні десятиліття [10]. З урахуванням його положень «старі» установчі договори: 1) Договір про Європейський Союз зберіг свою колишню назву (55 статей, далі ДЕС); 2) «детальний» названо ДфЄС (358 статей).

Саме Договір про функціонування Європейського Союзу наразі регламентує відносини, пов'язані з поліцейським та судовим співробітництвом держав-членів. Відповідно до ч. 3 ст. 67 ДфЄС поліцейське і судове співробітництво має на меті: по-перше, запобігання та боротьбу з расизмом і ксенофобією; по-друге, боротьбу з організованою злочинністю – тероризмом, торгівлею людьми, злочинами проти дітей, а також торгівлею наркотиками і зброєю, корупцією та шахрайством.

Положення, що безпосередньо стосуються протидії корупції, містяться у ст. 317 та ст. 325 ДфЄС. Відповідно до ст. 317 Договору, Комісія виконує бюджет у співпраці з державами-членами в межах виділених асигнувань, з урахуванням принципу належного управління фінансами. Держави-члени співпрацюють з Комісією з метою забезпечення того, щоб асигнування використовувались у відповідності із принципом належного управління фінансами [11]. Нормою ч. 2 ст. 317 передбачено, що зобов'язання держав-членів щодо проведення контролю і аудиту при виконанні бюджету, а також відповідальність, яка з цього випливає, визначають регламенти. Крім того, регламенти встановлюють відповідальність і особливий порядок, дотримуючись яких кожна інституція бере участь у здійсненні власних видатків.

Відповідно до ст. 325, Союз і держави-члени протидіють шахрайству і будь-якій іншій протиправній діяльності, що зазіхає на фінансові інтереси Союзу, шляхом здійснення заходів, які діятимуть як стримуючий фактор і забезпечуватимуть ефективний захист у державах-членах, а також у інституціях, органах, установах і агенціях Союзу.

Держави-члени вживають для боротьби з шахрайством, що зазіхає на фінансові інтереси Союзу, таких самих заходів, які вони вживають проти шахрайства, що зазіхає на їхні власні фінансові інтереси.

Крім того, ч. 3 ст. 325 визначено, що держави координують свої дії, спрямовані на захист фінансових інтересів ЄС. З цією метою вони організують, разом з Комісією, тисну та регулярну співпрацю між компетентними органами. У свою чергу, Європейський парламент і Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, після консультацій з Рахунковою палатою, вживають необхідних заходів у сфері профілактики і боротьби з шахрайством, що зачіпають фінансові інтереси Союзу з метою забезпечення належного захисту у державах-членах, а також у інституціях, органах, установах і агенціях Союзу.

Комісія у співпраці з державами-членами щороку подає Європейському Парламенту та Раді звіт про заходи, вжиті на виконання цієї статті [11].

З метою формування договірного механізму співробітництва із протидії корупції, держави ЄС у 1995 р. підписали Конвенцію про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств (чинна з 2002 р.), [12] а у 1997 р. – Конвенцію про боротьбу із корупцією за участю посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав – членів Європейського Союзу [13] (набула чинності у 2005 р.).

Конвенція про захист фінансових інтересів Європейських співтовариств від 26.07.1995 р. [14] має на меті боротьбу із шахрайством на рівні ЄС. Вона спрямована на узгодження національ-

ного кримінального законодавства держав-членів ЄС через визначення мінімальних стандартів до складів злочинів, пов'язаних із вчиненням актів шахрайства тощо. Конвенцією встановлюється принцип персональної кримінальної юрисдикції (за місцем проживання або громадянства злочинця) при здійсненні кримінального переслідування шахрайства. Шахрайство, що зачіпає фінансові інтереси Європейських співтовариств, розглядається як сукупність наступних елементів:

- (а) щодо витрат, будь-які умисні дії чи бездіяльність, пов'язані з:
 - використанням або поданням неправдивих, неточних або неповних заяв або документів, які спричинили неправомірне привласнення або протиправне утримання коштів загального бюджету ЄС або бюджетів нижчого рівня,
 - нерозголошенням інформації в порушення своїх службових обов'язків, що призвело до тих самих наслідків;
 - використанням коштів в інших цілях, ніж ті, для яких вони були надані;
- (б) щодо доходів, будь-які умисні дії чи бездіяльність, пов'язані з:
 - використанням або поданням неправдивих, неточних або неповних заяв або документів, які призвели до незаконного зменшення ресурсів загального бюджету ЄС або бюджетів нижчого рівня,
 - нерозголошенням інформації на порушення своїх службових обов'язків, що призвело до тих самих наслідків;
 - незаконним використанням отриманих коштів, що призвело до тих самих наслідків.

Конвенція зобов'язує держави-учасниці у національному законодавстві встановити покарання за зазначені вище діяння та бездіяльність. Держави мають забезпечити і дотримання стандарту невідворотності покарання за шахрайство [14].

У Першому Протоколі до Конвенції від 27.09.1996 р. описані випадки корупції, вчинені «чиновниками або стосовно чиновників, як національних так і європейських, відповідальних за надходження, управління і витрачання фондів Співтовариства, що знаходяться в їхньому підпорядкуванні». Мова йде про корупцію в сенсі недотримання фінансових інтересів Євросоюзу, тобто корупція розуміється тільки як хабарництво, в той час як сукупність інших посадових злочинів, вчинених європейськими функціонерами, охоплюється поняттям «шахрайства у Співтоваристві».

Аналізуючи даний Протокол, необхідно, в першу чергу, відзначити, що видами корупції у ньому визначені – пасивна та активна. Стаття 2-1 дає визначення пасивної корупції, під якою розуміється: умисне діяння, що здійснюється чиновником, який прямо або через посередництво третьої особи користується або отримує вигоди, якого б не було роду, для себе самого або третіх осіб, або воно полягає у прийнятті обіцянки цієї винагороди за те, щоб виконати чи не виконати, в протиріччя зі своїми посадовими обов'язками, дію на користь цієї особи, яка (дія) завдає шкоди або може завдати шкоди фінансовим інтересам Європейського Співтовариства.

Стаття 3-1 формулює визначення активної корупції. Це умисне діяння, вчинене будь-ким, хто обіцяє чи надає, прямо або через посередництво третіх осіб, яку-небудь винагороду чиновнику, йому самому або іншій особі, за те, щоб той вчинив дію або утримався від її вчинення, в протиріччя своїм посадовим обов'язкам, на її (що дає особі) користь, яка заподіє шкоду або може заподіяти шкоду фінансовим інтересам Європейського Співтовариства [15].

Тобто, дане положення формулює уявлення про те, що в рамках апарату управління Євросоюзу буде вважатися кримінально-караною дачею хабара. Природно, що діяння, за яке дається хабар, відповідає тим же вимогам, що і в нормі про пасивну корупцію. Здійснити дачу хабара, згідно з розглянутою статтею, може будь-яка особа [16].

Таким чином, кримінальне переслідування посадових осіб залишилося в компетенції держав-членів. При цьому, слід зазначити, що відсутній механізм контролю за виконанням Конвенції і двох протоколів до неї. Хоча згідно з установчими договорами Суд ЄС має право інтерпретувати її і вирішувати відповідні спори (ст. 8 Конвенції про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств, ст. 8 Першого протоколу, ст. 13 Другого протоколу) [17].

Конвенція про боротьбу із корупцією за участю посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав – членів Європейського Союзу 1997 р. спрямована на боротьбу з двома видами корупції – активною та пасивною. Такий поділ є цілком традиційним і майже ідентичний аналогічним термінам, які застосовуються в європейських національних кримінальних кодексах та у відповідних документах Ради Європи.

Конвенція 1997 р. містить визначення активної і пасивної корупції. Зокрема, передбачено, що пасивна корупція являє собою: навмисні дії посадової особи, що, прямо або через посеред-

ника, просить чи отримує переваги будь-якого роду для себе чи для третьої особи, або приймає обіцянки такої переваги за вчинення певних дій, або утримання від їх вчинення відповідно до її обов'язків, або ж за здійснення дій в порушення своїх службових обов'язків.

Активна корупція, відповідно до положень ст. 3 Конвенції – це навмисні дії особи, які проявляються в обіцянках і, безпосередньо або через посередника, наданні переваги будь-якого роду для посадової особи або для третьої особи за вчинення певних дій або утримання від їх вчинення відповідно до обов'язків або за здійснення дій в порушення своїх службових обов'язків.

Кожна держава-учасниця зобов'язана передбачити у своєму законодавстві положення, згідно з яким корупція є злочином, який має наслідком кримінальну відповідальність. Крім того, Конвенцією передбачено, що кожна держава-учасниця зобов'язана вживати необхідних заходів для забезпечення того, щоб її кримінальне законодавство в частині покарання за корупційні злочини застосовувалось однаковим чином до міністрів уряду, членів палат парламенту, членів вищих судів, а також до членів Комісії Європейських співтовариств, Європейського парламенту, Європейського Суду і Рахункової палати Європейського Союзу [18].

Конвенція закріплює стандарти щодо: невідворотності покарання за корупційні злочини; заборони покарання двічі за один той самий злочин (шляхом заборони кримінального переслідування за один той самий злочин в двох або більше державах ЄС); зобов'язання сторін здійснювати міждержавну співпрацю у сфері боротьби із корупцією. Покарання має бути дієвим, пропороційним та превентивним, тобто стримувати особу від повторення злочину (рецидиву) [19]. По суті, ця Конвенція спрямована на боротьбу з корупцією у вищих ешелонах влади. Але повноваження щодо переслідування за ці злочини залишились в компетенції держав-членів. Разом з тим, як і попередні акти ЄС, Конвенція не містила конкретних механізмів моніторингу її виконання, але, знову ж таки, Суд ЄС має компетенцію тлумачити положення Конвенції і вирішувати спори, які можуть виникнути при застосуванні її положень (ст. 12) [20].

У 2001 р. у зв'язку із розвитком форм і методів відмивання грошей, що спостерігався в 90-х рр. XX ст., Рада ЄС спільно з Європарламентом прийняла Директиву 2001/97/ЄС, що внесла істотні зміни і доповнення до Директиви 91/308/ЄЕС [21]. Директивою 2001/97/ЄС було запропоновано загальне визначення поняття «відмивання грошей», а також розширено перелік злочинів, пов'язаних з відмиванням грошей та коло осіб, на яких покладаються обов'язки у зв'язку з протидією відмиванню грошей.

Однак наростання темпів боротьби з економічною злочинністю в міжнародному масштабі (у тому числі шляхом прийняття багатосторонніх конвенцій ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю і корупцією, видання нової редакції «40 рекомендацій» ФАТФ), а також різка активізація зусиль держав та міжнародних організацій з протидії фінансуванню тероризму (заснованих, насамперед, на відповідних резолюціях Ради Безпеки ООН), потребували внесення істотних змін до законодавства ЄС у вказаній сфері [22].

26 жовтня 2005 р. Рада ЄС спільно з Європарламентом затвердили Директиву 2005/60/ЄС «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей і фінансування тероризму» («Третя директива»), яка скасувала Директиву 1991 р.

Директива 2005 р. спрямована не тільки на запобігання відмивання злочинних доходів, а й на протидію фінансуванню тероризму. Відповідно до п. 4 ст. 1 Директиви під фінансуванням тероризму для цілей Директиви розуміється «надання або збір коштів, будь-якими способами, прямо або побічно, з наміром, щоб вони використовувались, або при усвідомленні того, що вони будуть використані, повністю або частково, для вчинення злочинів, передбачених статтями 1-4 Рамкового рішення Ради ЄС від 13 червня 2002 р. 2002/475/ЮВС про боротьбу з тероризмом» [23].

По-друге, зміни торкнулися і визначення відмивання злочинних доходів. Так, щодо об'єкту цього злочину – злочинних доходів – Директива містить новелу, згідно з якою до переліку «майна» прямо включені юридичні документи в електронній та цифровій формі, що засвідчують права на будь-яке майно.

Крім цього, об'єкт відмивання злочинних доходів розширено за рахунок збільшення переліку так званих «серйозних» (тяжких) злочинів (*serious crimes*). До нього додатково включені злочини, передбачені статтями 1-4 Рамкового рішення Ради ЄС 2002/475/ЮВС, а також всі інші злочини, за які максимальний поріг покарання перевищує один рік арешту або позбавлення волі або (залежно від системи покарань держави-члена), а мінімальний поріг покарання перевищує шість місяців арешту або позбавлення волі.

Крім того, Директивою розширено коло осіб, на яких покладаються обов'язки з ідентифікації клієнтів та повідомлення про їхні операції; держави-члени ЄС зобов'язуються створити

підрозділи фінансової розвідки, у завдання яких повинні входити не тільки боротьба з відмиванням грошей, а й протидія фінансуванню тероризму.

Директива також вимагає від усіх осіб, які підпадають під дію її положень, розробки внутрішніх процедур збору інформації та контролю за операціями клієнтів, надання повідомлень компетентним органам, зберігання отриманої інформації та документації, оцінки та управління ризиками, перевірки дотримання вимог з метою найбільш ефективного запобігання операцій, пов'язаних з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Крім того, Директива містить і деякі новели щодо регулювання питань повідомлення про операції клієнтів компетентним органам.

У цілому всі розглянуті зміни слід розцінювати як позитивні. Запровадження таких заходів ускладнює процеси відмивання коштів та фінансування тероризму на території ЄС [22].

Крім вказаних актів, Радою Європейського Союзу прийнято: Спільну дію для реалізації Директиви 91/308/ЄЕС на рівні ЄС від 03.12.1998 р. [24]; Рамкове рішення про уніфікацію системи покарань за злочини, пов'язані з відмиванням грошей від 26.06.2001 р. [25]; Рамкове рішення Ради про боротьбу із корупцією у приватному секторі 2003 р. [26]; Рішення про єдину мережу боротьби із корупцією 2008 р. [27]; Повідомлення Комісії Європейській Раді, Європейському парламенту та Європейському Комітету із економічних та соціальних питань про загальну політику ЄС щодо боротьби із корупцією 2003 р.

Провідну роль в інституційному механізмі боротьби з корупцією у ЄС відіграє Бюро з питань запобігання зловживанням та шахрайству, ОЛАФ (від фр. *Office Europeen de Lutte Anti-Fraude, OLAF*). ОЛАФ було засновано у 1999 р. рішенням Європейської комісії для заміни Відділу з координації боротьби з шахрайством (фр. *Unité de coordination de lutte anti-fraude*), компетенція якого обмежувалася лише самою Комісією. Натомість, ОЛАФ було створено як підрозділ в рамках Комісії для боротьби з шахрайством при виконанні програм і політики ЄС [28].

Виходячи з цього, основною метою діяльності ОЛАФ є захист фінансових інтересів ЄС в цілому, його митної та інших сфер, що стосуються загальних фінансових інтересів і бюджету Співтовариств, і, відповідно, боротьба з корупцією, порушенням митних правил, несплатою податків тощо [29].

ОЛАФ, застосовуючи відповідні адміністративні, фінансові, дисциплінарні, кримінальні заходи, вносить істотний внесок у боротьбу з корупцією. При цьому ОЛАФ у своїй діяльності прагне до «розуміння та прихильності етичним стандартам».

ОЛАФ має право вивчати адміністративну діяльність та фінансування будь-якої інституції чи органу ЄС. Гарантами його цілковитої незалежності є директор управління та наглядовий комітет. Директора призначає Європейська Комісія, за згоди Європейського Парламенту, та Рада міністрів. Директор ОЛАФ не повинен виконувати вказівки жодного уряду і жодної інституції (включно з Комісією). Якщо він вважає, що Комісія своїми діями зазіхає на його незалежність, директор управління може обстоювати її навіть у Суді ЄС. Директор має право розпочинати розслідування з власної ініціативи (не лише на вимогу інституції, органу чи держави-члена). Наглядовий комітет здійснює контроль за проведенням розслідувань. До складу комітету входять п'ять відомих особистостей, які не працюють у структурах ЄС. Їх призначають спільно Комісія, Парламент і Рада. ОЛАФ керується в своїй діяльності правилами, визначеними міжінституційною угодою, що уклали між собою Комісія, Парламент і Рада 25 травня 1999 р. [30].

Крім того, боротьбою із корупційними злочинами у межах своїх повноважень займаються інші органи ЄС – Європол, Європейське поліцейське відомство (Europol, European Police Office) та Євроюст, Європейське бюро судової співпраці (Eurojust, European Union's Judicial Cooperation Unit). Так, відповідно до ст. 4 Рішення «Про заснування Європейського поліцейського відомства» 2009 р. компетенція Європолу охоплює організовану злочинність, тероризм та інші наведені в додатку до Рішення тяжкі форми злочинності, що стосуються двох або більше держав-членів таким чином, що через масштаби й наслідки відповідних злочинів виникає нагальна потреба в спільних діях держав-членів. До таких злочинів належить в тому числі корупція та шахрайство, а також незаконні дії з відмивання грошей [31].

Висновки та пропозиції. Результати різних соціологічних досліджень, проведених як українськими, так і міжнародними інституціями, засвідчують, що громадяни України серед першочергових проблем, поряд з низьким рівнем доходів та соціальної захищеності, називають також проблему корупції в усіх гілках влади, особливо наголошуючи на виконавчій та судовій. Виходячи з цього, формування єдиної державної антикорупційної політики крім наявності політичної волі та суспільної свідомості в питанні попередження проявів корупції, потребує належного законодавчого забезпечення – формування комплексу нормативно-правових приписів, що

визначають, регулюють і допускають здійсненність механізмів запобігання корупції та відповідальність за вчинення корупційних порушень, а також формування дієвої системи державних органів, забезпечення належної координації антикорупційної політики, здійснення превентивних заходів щодо запобігання корупції та її подолання. Побудова цілісної інституційної системи повинна відповідати європейським стандартам [32].

Попри значні кроки парламенту в напрямку законодавчого забезпечення протидії корупції та організованій злочинності, боротьбі з тероризмом, слід звернути увагу на низку питань, що потребують вирішення у цій сфері. Зокрема, серед важливих законопроектів, які перебувають на розгляді парламенту і потребують прийняття, варто відмітити низку проектів, розроблених з метою законодавчого врегулювання у відповідності із Конституцією України, зокрема, це законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за незаконне збагачення» (реєстр. № 10110-1 від 01.03.2019 р.) та 12 альтернативних до нього [33]. Адже, саме кримінальна відповідальність за незаконне збагачення, як найсуворіший вид юридичної відповідальності, покликана забезпечити прозорість поведінки публічних службовців і спроможна стати одним із дієвих засобів протидії латентній корупції, що зосереджена на наявності у суб'єкта надмірного майна, походження якого не можна пояснити законними джерелами отримання доходів.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 16 вересня 2014 року. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 83.
2. Петрашко С.Я. Особливості міжнародного співробітництва України у сфері протидії корупції. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. № 6. 2011. С. 141-147.
3. Петрова Г. Международно-правовые и организационные меры в борьбе с коррупцией в Европейском Союзе: границы и ориентиры. *Вся Европа*. № 3. 2010.
4. Convention drawn up on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on the protection of the European Communities' financial interests. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:263E:0152:0153:EN:PDF>.
5. Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union. URL: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0625\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0625(01):EN:HTML).
6. 1999/352/EC, ECSC, Euratom: Commission Decision of 28 April 1999 establishing the European Anti-fraud Office (OLAF). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:136:0020:0022:EN:PDF>.
7. Regulation (EC) No 1073/1999 of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF) // OJ 1999. L 136. 05.30.1999. p. 1-7.
8. Council Framework Decision 2003/568/JHA of 22 July 2003 on combating corruption in the private sector. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:192:0054:0056:EN:PDF>.
9. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee Fighting Corruption in the EU (COM(2011) 308 final). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0308:FIN:EN:PDF>.
10. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. *Official Journal of the European Union* NC 321 E 29.12.2006; N C 303 14.12.2007; N C 306 17.12.2007.
11. Лісабонські консолідовані договори про Європейський Союз і функціонування Європейського Союзу / переклад з англійської мови проф. В.І. Муравйова. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин. Київ: 2010. С. 218-219.
12. Convention drawn up on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on the protection of the European Communities' financial interests. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:263E:0152:0153:EN:PDF>.
13. Convention drawn up on the basis of Article K.3 (2) (c) of the Treaty on European Union on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union // OJ C 195. 25.6.1997. pp. 2-11.
14. EU Convention of 26 July 1995 on the protection of the financial interests of the European Communities. // OJ C 316. 27.11.95. p. 48.

15. First Protocol to the Convention on the protection of the Communities' financial interests // *Official Journal* C 313. 23.10.1996.
16. Законодательство Европейского Союза о противодействии коррупции и отмыванию капиталов. *Электронный каталог библиотеки юридического факультета СПбГУ*. URL: <http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116145&subID=100073964,100073966>.
17. Петрашко С.Я. Міжнародно-правовий механізм протидії корупції : дисс... канд. юрид. наук. Інститут законодавства Верховної Ради України. 2012. С. 64.
18. Законодательство Европейского Союза о противодействии коррупции и отмыванию капиталов. *Электронный каталог библиотеки юридического факультета СПбГУ*. URL: <http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116145&subID=100073964,100073966>.
19. Convention drawn up on the basis of Article K.3 (2) (c) of the Treaty on European Union on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union // *OJ C* 195. – 25.6.1997. p. 2–11.
20. Ferola L. Anti-Bribery Measures in the European Union: A Comparison with the Italian Legal Order. *International Journal of Legal Info*. 2000. № 28. P. 526–527.
21. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering – Commission Declaration // *OJ L* 344. 28.12.2001. p. 76–82.
22. Жилин Е. Р. Третья директива ЕС о борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма – новый барьер для преступных капиталов // ЮСТ. URL: http://www.yust.ru/ru/publications/item.shtml?item_56.
23. Council Framework Decision on Combating Terrorism of 13 June 2002 (2002/475/JHA). *Official Journal of the European Communities*. L 164/3. 02.06.2002.
24. Joint Action 98/699/JHA of 3 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on money laundering, the identification, tracing, freezing, seizing and confiscation of instrumentalities and the proceeds from crime. *Official Journal* L 333. 09.12.1998. P. 1–3.
25. Council Framework Decision 2001/500/JHA of 26 June 2001 on money laundering and confiscation of proceeds of crime. *OJ No.* L 182/1. 05.07.2001.
26. Council Framework Decision 2003/568/JHA of 22 July 2003 on combating corruption in the private sector // *OJ L* 192. 31.7.2003. p. 54–56.
27. Council Decision 2008/582/JHA of 24 October 2008 on a contact-point network against corruption // *OJ L* 301. 12.11.2008. p. 38–39.
28. 1999/352/EC, ECSC, Euratom: Commission Decision of 28 April 1999 establishing the European Anti-fraud Office (OLAF) (notified under document number SEC(1999) 802). *Official Journal* L 136. 31.05.1999. P. 20–22.
29. Commission Decision of 28 April 1999 establishing the European Anti-Fraud Office (OLAF). // *OJ* 1999 L136.
30. Investigations related to EU staff. *OLAF official site*. URL: http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/eu-staff/index_en.htm.
31. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA). *Official Journal of the European Union* L 121/37. 15.5.2009.
32. Скулиш Є. Антикорупційна політика держави та її вплив на розвиток суспільства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. № 2(22). 2011. С. 22-27.
33. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66050.